

SADRŽAJ

1. UVOD U FORENZIČKU REVIZIJU I FINANSIJSKE PREVARE	16
1.1. Pojam forenzičkog računovodstva/forenzičke revizije.....	16
1.1.1. Ciljevi forenzičkog računovodstva/forenzičke revizije	18
1.1.2. Zadaci forenzičkog računovodstva/forenzičke revizije	20
1.2. Historija prevara i forenzičke revizije.....	23
1.3. Proces forenzičke revizije.....	27
1.3.1. Pokretanje istrage	27
1.3.2. Definisanje teorije prevare.....	28
1.3.3. Sastavljanje plana istrage.....	29
1.3.4. Prikupljanje dokaza	29
1.3.5. Provođenje intervjua.....	30
1.3.6. Izvještavanje	31
1.4. Forenzička revizija kao podrška u parničnim postupcima	37
1.5. Pojam finansijske prevare i prevaranta.....	39
1.5.1. Protivpravno prisvajanje imovine.....	40
1.5.2. Lažno finansijsko izvještavanje	41
1.5.3. Korupcija	43
1.5.4. Karakteristike prevarnta.....	44
1.5.5. Otkrivanje i sprečavanje prevara.....	46
1.6. Prevara kao objekt istraživanja forenzičke revizije	48
1.7. Trougao prevara	52
1.8. Ponzijeva shema.....	56
1.9. Metode forenzičkog računovodstva/forenzične revizije	57
1.10. Tehnike i alati forenzičkog računovodstva/forenzičke revizije.....	62
1.10.1. Data mining tehnika – tehnika sakupljanja podataka.....	64
1.10.2. Benfordov zakon	67
1.10.3. Teorija relativne veličine faktora.....	67
1.11. Analitički postupci u forenzičkim istragama	68
1.11.1. Horizontalna analiza.....	70
1.11.2. Vertikalna analiza	73

1.11.3. Pokazatelji analize finansijskih izvještaja (ratio analiza).....	77
---	----

2. KREATIVNO RAČUNOVODSTVO – PRIMJENA, PREVENCIJA I MANIPULACIJE80

2.1. Pojam kreativnog računovodstva.....	80
2.2. Ciljevi i motivi kreativnog računovodstva.....	83
2.3. Tehnike kreativnog računovodstva.....	85
2.4. Efekti primjene kreativnog računovodstva na finansijsko izvještavanje.....	89
2.5. Prevare u finansijskim izvještajima.....	91
2.6. Sprečavanje prevara u finansijskim izvještajima.....	94
2.7. Manipulacije u finansijskim izvještajima.....	100
2.7.1. Poticaji, motivi i ciljevi manipulisanja.....	102
2.7.2. Vrste računovodstvenih manipulacija.....	104
2.7.2.1. Manipulisanje zaradama.....	105
2.7.2.2. Ugladivanje trenda zarada.....	105
2.7.2.3. Računovodstvo „velike kupke“.....	106
2.7.2.4. Kreativno računovodstvo.....	107
2.7.3. Kozmetičke računovodstvene manipulacije.....	108
2.8. Upozoravajući faktori kreativnog računovodstva.....	109
2.8.1. Vanjski upozoravajući faktori kreativnog računovodstva	109
2.8.1.1. Povećanje prihoda uz pomoć računovodstvenih manipulacija.....	111
2.8.1.2. Smanjenje troškova i rashoda uz pomoć računovodstvenih manipulacija.....	114
2.8.1.3. Skrivanje obaveza uz pomoć računovodstvenih manipulacija.....	116
2.8.2. Unutrašnji upozoravajući faktori kreativnog računovodstva.....	119
2.8.2.1. Detekcija računovodstvenih manipulacija.....	120
2.8.2.2. Direktna detekcija manipulacija u finansijskim izvještajima.....	123
2.8.2.2.1. Računovodstvena manipulacija prihoda i rashoda.....	124

2.8.2.2.2. Računovodstvena manipulacija otpisa imovine	125
2.8.2.2.3. Računovodstvena manipulacija potraživanja	126
2.8.2.2.4. Računovodstvena manipulacija prekomjernih rezervisanja i agresivna revalorizacija	127
2.9. Primjena kreativnog računovodstva u praksi	130
2.10. Primjeri primjene kreativnog računovodstva	132
3. KRIMINAL U FINANSIJSKOM SEKTORU	140
3.1. Pojam i definicija finansijskog kriminala	140
3.2. Vrste finansijskog kriminala	141
3.3. Borba protiv finansijskog kriminala	143
3.4. Sposobnost države za suzbijanje kriminala u finansijskom sektoru	146
3.5. Motivi i posljedice kriminala u finansijskom sektoru	151
4. PRANJE NOVCA, TEHNIKE PROVOĐENJA I MOGUĆNOST SPREČAVANJA	156
4.1. Definicija pranja novca	156
4.2. Proces pranja novca	158
4.2.1. Plasman ili polaganje novca	158
4.2.2. Kamuflaža ili sakrivanje i oplemenjivanje novca	159
4.2.3. Integracija novca	159
4.3. Metode i tehnike pranja novca	161
4.4. Borba protiv pranja novca	163
4.5. Sprečavanje posljedica i suočavanje sa posljedicama	165
4.5.1. Identifikacija klijenta i vlasnika - korisnika	166
4.5.2. Poštivanje zakonske regulative	169
4.5.3. Saradnja sa nadležnim državnim institucijama	170
4.5.4. Provođenje internih politika i procedura	171
4.5.5. Obuka zaposlenih radnika u finansijskom sektoru	172
4.6. Borba protiv pranja novca u Bosni i Hercegovini	173
4.7. Zakonska regulativa o pranju novca u Bosni i Hercegovini	176
4.8. Postupanje računovođa, revizora i poreznih savjetnika u primjeni Zakona o sprečavanju pranja novca	181

4.8.1. Izrada programa procjene rizika	183
4.8.2. Identifikacija i praćenje klijenta.....	184
4.8.3. Saradnja sa Finansijsko-obavještajnim odjelom (FOO-m).....	185
4.8.4. Imenovanje ovlaštene osobe	185
4.8.5. Stručno osposobljavanje.....	186
4.9. Smjernice za pokazatelje sumnjivih transakcija.....	187
4.10. Uticaj i posljedice pranja novca na državu	190
5. POREZNA EVAZIJA I POREZNE OAZE	196
5.1. Porezna evazija.....	196
5.1.1. Definicija porezne evazije	196
5.1.1.1. Otpor plaćanja poreznih obaveza	197
5.1.1.1.1. Porezno opterećenje	198
5.1.1.1.2. Pravednost u oporezivanju	198
5.1.1.1.3. Korištenje ubranih sredstava	199
5.1.1.1.4. Porezni oblik	199
5.1.1.2. Porezni moral	200
5.1.2. Podjela porezne evazije	200
5.1.2.1. Zakonska porezna evazija	201
5.1.2.2. Nezakonska porezna evazija.....	202
5.1.3. Pojavni oblici, izraženost i rasprostranjenost porezne evazije	203
5.1.3.1. Pojavni oblici porezne evazije.....	203
5.1.3.2. Poreski karusel	205
5.1.3.3. Offshore kompanije.....	215
5.1.3.4. Izraženost i rasprostranjenost porezne evazije	220
5.1.4. Porezna evazija u nacionalnoj ekonomiji.....	222
5.1.4.1. Utaja poreza ili defraudacija	223
5.1.4.2. Evazija poreza na dohodak.....	224
5.1.4.3. Evazija poreza na dobit	226
5.1.4.4. Evazija poreza na dodatu vrijednost.....	228
5.1.5. Otkrivanje i suzbijanje porezne evazije	229
5.1.5.1. Mjere protiv porezne evazije	229
5.1.5.1.1. Preventivne mjere	229

5.1.5.1.2. Represivne mjere	230
5.1.5.1.3. Institucionalne mjere	234
5.1.5.1.4. Pravne mjere	235
5.1.5.1.5. Socioekonomske mjere	235
5.1.5.2. Krivični zakon Bosne i Hercegovine	236
5.1.5.3. Kancelarija Evropske komisije za borbu protiv nepravilnosti „OLAF“	238
5.2. Porezne oaze.....	239
5.2.1. Pojam i definicija porezne oaze.....	239
5.2.2. Karakteristika i obilježja porezne oaze.....	240
5.2.3. Vrste i popis poreznih oaza.....	241
5.2.4. Učinci poreznih oaza	243
5.2.4.1. Pozitivni učinci poreznih oaza	243
5.2.4.2. Negativni učinci poreznih oaza.....	244
6. SUDSKA VJEŠTAČENJA I STEČAJEVI	250
6.1. Stečajni postupak kao instrument prevare	250
6.2. Bilansni indikatori.....	254
6.3. Vođenje knjiga i finansijsko izvještavanje tokom procesa stečaja - bankrotstva	258
6.4. Finansijsko izvještavanje na kraju stečajnog postupka.....	259
7. INTERNA I EKSTERNA REVIZIJA U OTKRIVANJU POGREŠAKA I PREVARA	264
7.1. Metode prikupljanja revizorskih dokaza	264
7.2. Odgovornost revizora za otkrivanja prevara	267
7.3. Uloga interne revizije u otkrivanju pogrešaka i prevara	271
7.3.1. Pojam interne revizije.....	271
7.3.2. Pojam pogrešaka i prevara u internoj reviziji.....	274
7.3.3. Vrste prevara i metode otkrivanja prevara pri internoj reviziji	275
7.3.4. Lične karakteristike – profili prevaranata.....	280
7.3.5. Indikatori nastanka prevara koje moraju prepoznati interni revizori	283

7.3.6. Aktivnosti internih revizora u otkrivanju pogrešaka i prevara.....	286
7.4. Uloga eksterne revizije u otkrivanju pogrešaka i prevara	291
7.4.1. Pojam eksterne revizije.....	291
7.4.2. Odgovornost eksternog revizora za otkrivanje materijalno pogrešnih iskaza usljed nezakonitih poslovnih transakcija.....	292
7.4.3. Odgovori eksternog revizora na rizike materijalno pogrešnih iskaza usljed nezakonitih poslovnih transakcija.....	294
7.4.3.1. Sveobuhvatni odgovori	296
7.4.3.2. Revizijske procedure kao odgovor na rizike materijalno pogrešnih iskaza usljed nezakonite transakcije na nivou tvrdnje	297
7.4.3.3. Razmatranje na nivou tvrdnje.....	299
7.4.3.4. Specifični odgovori revizora u vezi sa pogrešnim iskazima usljed izvještavanja u nezakonite svrhe....	301
7.4.3.5. Specifični odgovori revizora u vezi sa pogrešnim iskazima usljed prisvajanja sredstava.....	303
7.4.3.6. Revizijske procedure kao odgovor na zaobilaženje kontrola od strane rukovodstva klijenta revizije	305
7.4.3.6.1. Nalozi za knjiženja i druga usklađivanja	306
7.4.3.6.2. Računovodstvene procjene.....	309
7.5. Uloga interne kontrole u otkrivanju pogrešaka i prevara	311
7.5.1. Pojam i ciljevi sistema interne kontrole	311
7.5.2. Ograničenje učinkovitosti sistema internih kontrola	314
7.5.3. Komponente sistema internih kontrola	315
7.5.4. Okruženje ili uslovi u kojima se provodi kontrola	319

8. METODE OTKRIVANJA RAČUNOVODSTVENIH I FINANSIJSKIH PREVARA 324

8.1. Primjena Benfordovog zakona u otkrivanju računovodstvenih i finansijskih prevara	324
8.1.1. Primjena Benfordovog zakona u poslovanju.....	326

8.1.2. Prikaz primjene Benfordovog zakona u forenzičkoj reviziji	328
8.2. Primjena Beneishov M – score modela u otkrivanju računovodstvenih prevara i manipulacija.....	330
8.2.1. Koeficijent obrta potraživanja od kupaca (Days Sales in Recievables Index – DSRI).....	331
8.2.2. Indeks marže pokrića (Gross Margin Index – GMI).....	332
8.2.3. Indeks kvaliteta aktive (Asset Quality Index – AQI).....	333
8.2.4. Indeks porasta prodaje (Sales Growth Index – SGI).....	334
8.2.5. Indeks amortizacije (Depresiation Index – DEPI).....	334
8.2.6. Indeks troškova prodaje, uprave i administracije (Sales, Generale and Administrative expenses Index – SGAI)	335
8.2.7. Indeks leveridža (Leverage Index – LVGI).....	335
8.2.8. Odnos ukupnih aktivnih vremenskih razgraničenja i ukupne aktive (total Accruals and total Addets – TATA)	335
8.3. Primjena BEX modela za analizu poslovne izvrsnosti.....	336
8.3.1. Struktura BEX modela	337
8.3.2. Pokazatelj ex_1 - profitabilnost.....	337
8.3.3. Pokazatelj ex_2 - stvaranje vrijednosti	338
8.3.4. Pokazatelj ex_3 - likvidnost.....	339
8.3.5. Pokazatelj ex_4 - finansijska snaga.....	339
8.4. Otkrivanje prevara sa kriptovalutama.....	340
8.4.1. Kako se izvode „Pump and dump“ prevare neiskusnih ulagača u kriptovalute.....	340
8.4.2. Prevare s kriptovalutama koje izvode lažni brokeri.....	341
8.4.2.1. Prevara s naplatom za Bitcoine koji se nikad ne isporučuje.....	341
8.4.2.2. Prevara na ulaganju u Bitcoin (investicijska prevara) priča prevarenog Naveeda.....	341
8.4.3. OneCoin prevara	343
8.4.4. „Crypto Michael“ i Bitcinnect prevara	345
8.4.5. PlusToken kripto Ponzijeva shema	348
8.4.6. Argyle Coin kripto prevara.....	349
8.4.7. Prevara „BitClub Network“	350

9. UTICAJ ETIKE NA KVALITET FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA	354
9.1. Pojam i nastanak poslovne etike	354
9.2. Donošenje etički ispravne odluke	359
9.3. Etika u računovodstvu.....	360
9.4. Neetično ponašanje u računovodstvenoj profesiji.....	363
9.5. Kodeks poslovne etike za profesionalne računovođe	365
9.5.1. Temeljna obilježja Kodeksa poslovne etike za profesionalne računovođe	365
9.5.2. Svrha Kodeksa poslovne etike za profesionalne računovođe	366
9.5.3. Primjena Kodeksa poslovne etike za profesionalne računovođe u Bosni i Hercegovini.....	367
9.5.4. Struktura Kodeksa poslovne etike za poslovne računovođe	368
9.5.5. Postupanje u skladu s Kodeksom, osnovnim principima i konceptualnim okvirom.....	370
9.5.6. Primjena konceptualnog okvira – profesionalne računovođe u privredi	372
9.5.7. Primjena konceptualnog okvira – profesionalne računovođe u javnoj praksi	380
9.6. Profesionalno ponašanje računovodstvenih radnika u funkciji ostvarivanja etičkih standarda	387
9.6.1. Računovodstvena profesija.....	388
9.6.2. Struktura računovodstvene profesije.....	389
9.6.2.1. Područje privatnog računovodstva.....	390
9.6.2.2. Područje javnog računovodstva	390
9.6.2.3. Područje certifikovanog računovođe zaposlenog u javnom sektoru i računovodstvu neprofitnih organizacija	391
9.6.2.4. Područje računovodstva u obrazovanju	392
9.7. Mogućnost utjecaja Kodeksa profesionalne etike na kvalitet rada računovođa.....	394

10. NAJPOZNATIJE SVJETSKE RAČUNOVODSTVENE I FINANSIJSKE PREVARE	398
10.1. Slučaj ENRON.....	398
10.2. Slučaj Toshiba Corporation	420
10.3. Slučaj ZZZZ Best.....	422
10.4. Slučaj Koss Corporation	424
10.5. Slučaj Alberta Motors Association.....	425
10.6. Slučaj MF Global	426
10.7. Slučaj Parmalat	427
10.8. Slučaj Bernard L. Madoff i Investicijski vrijedonosni papiri	438
10.9. Slučaj Cendant Corporation.....	443
10.10. Slučaj najveće Evropske prevare sa PDV-om Operacija „ADMIRAL“	450
10.11. Slučaj Luna i Terra USD s kriptovalutama	452
LITERATURA.....	460
POPIS TABELA.....	474
POPIS GRAFIKONA	474
POPIS SHEMA.....	474
POPIS SLIKA	475
IZVOD IZ RECENZIJA.....	476
BILJEŠKE O AUTORIMA	488